

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 19 may (Bazar ertəsi günü) tarixli 184-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

ELAN

1919 mayıs 19-da, bazar ertəsi saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

HÜKUMƏT TEATROSUNDA AXŞAM TAMAŞASI

Bu mövsümdə axırcıncı olaraq opera və operetta tamaşaları Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli Qardaşları Müdirliyyəti Düşənbə günü şəbanül-müəzzəm ayının 18-ində (mayısın 19-unda) 1337 – 1919-cu ildə “Əsli və Kərəm” operası səşənbə günü şəbanın 19-unda (mayısın 20-sində) 1337-1919-cu ildə “O olmasın bu olsun” operettası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Balet, qızlar və oğlanlar xoru və hal-hazırımız dair “Meyxana”. Biletlər imdindən satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.

Müdir:
Zülfüqar bəy Hacıbəyli

İNDİ BAŞA DÜŞÜRLƏR

İstiqlalımıza qarşı qurulmuş olan zabastovka [tatil] hökumət və millətimizin say və hümməti ilə yatrıldı. İstiqlalımız düşmənləri olan zabastovkaqlar basıldılar. Özləri də biabırçılığa basıldılar. Biüzü bədnam [hörmətsiz, xar, rüsvay] oldular. Hörmətdən və gözədən düşdülər və hər bir nüfuzlarını itirdilər. Deməli, xain və xasirlərə [uduzmuş, ziyanca uğramışlara] layiq olan mənavi cazalarına çatdılar.

Bu biabırçılığın şiddətini azaltmaq və itmiş nüfuzlarını geri qaytarmaq kimi təşəbbüslərə girişməyin müvafiqiyyət-pəzir ola bilməyəcəyini dərk etmiş olan zabastovkaqlar – “vəhid cəbhə” quruluqdan sonra – partiya-partiya olub, bir-birlərindən ayrılmağa tələsdilər. Tələsdilər ki, məğlubiyyətlərinin təqsirini bir-birlərinin üzərinə atmaqla hər kas öz adını tamizə çıxartsın.

İştə, iki gün əvvəl yığılmış olan “Rəboçi Konfrans”-da [Fəhlə Konfransında] bu məğlubiyyət məsələsi müzakirə edilərkən, bolşeviklər mənşevikləri və bunlar da onları ittiham etməyə başlamışdılar. Təqsirin ən böyüyünü və məsuliyyətin ən ağırını türk sosialistlər firqəsi olan “Hümmət” üzərinə yixib-dilər və deyibdirlər ki, əgər “Hümmət” hümmət eyləsaymış, zabastovka yatırılmazmış.

“Hümmət”i müdafiə etmək üçün güc və bələ ilə söz ala bilmis olan Əhməd Cövdət [Pepinov] əfəndinin “müdafiənamə”sindən görürük ki, daşnaklardan dönmə bolşeviklər tərəfindən qurulmuş olan bu zabastovka – necə ki, biz kərratla [dəfələrlə] dəmişik və necə ki, türk füqərayı-kasibəsi [proletariat] özü də hiss və dərk etdi – məhz Azərbaycan türklərinin istiqlalına qarşı qurulan bir kələk imiş.

Səfdərun [sədaləlvəh] “hümmət”çilər səy edirmişlər ki, zabastovkanı Azərbaycan Hökumətinə qarşı deyil, ingilis politikası əleyhinə çevirsinlər. Hökumətimizin vaxtilə məhsul olduğu sözlərini – ki, lazım və mümkün olduğu halda Həştərxana neft göndərərik – əldə dəstəvaz edib də Həştərxan ilə mal mübadiləsinə mane olanlar yalnız bir ingilislərdir dəyə çalışırlarmış ki, zabastovka məhz siyasi bir rəngdə olub, ingilis siyasətinə qarşı bir protesto olsun.

Lakin hiyləgər daşnak bolşeviklərin əsl məqsədləri mal mübadiləsi məsələsi olmayıb da Azərbaycan Hökumətinə dağıtmaq və Azərbaycan türklərinin istiqlalını məhv etmək olduğundan, səfdərun sosialistlərimizin sözlərinə mələhəgüzar olmayıb öz dediklərində durubdurlar. Amma sonradan özlərinin basıldığını görüb, təqsiri genə müsəlmən sosialistlərinin üzərinə atıb, onları “proletariya” dedikləri cəmiyyət gözündə bədnam etməklə bir güllə ilə iki döşəyan vururlar. Əvvəla, biabırçılıqlarının təqsirini özlərindən götürüblə və sənியən [ikincisini] türk sosialistlərini “xəyanət”lə ittiham edirlər...

Daşnak bolşeviklərin və daşnak mənşeviklərin bu cürə hiylələrini, ürəklərinin xainliklərini və ümum türklüyü – türk füqərayı-kasibəsi və türk sosialistləri də buraya daxil olmaq şərti ilə – düşməən kasidliklərinə bizi coxdan bilirdik. Mart və martdan sentyabrə qədər davam edən faciələr bu əhvalatı ümum türklüyə və baxıxusu Azərbaycan türklərinə açıb aşkar etdi. Təəccüb edəcək hal burası idi ki, bu aşkar şeyi hamı görürdüsə də, səfdərun sosialistlərimiz görə bilməyib, sosializm fikrinə də və istiqlalımızda da düşməən olan və “maska”lar altında işləyənlərə etibar edib, onlarla əlbir olmağı özlərinə rəva görürdülər.

Əlbəttə, əlbir olmaq, dilbir [hamfikir; ürəyi bir] olmaq deyildir və biz, haşa, türk sosialistlərinin xainlərə dilbər olmağa məznun [şübhəli, müqəssir] görən-lərdən deyilik. Parlamənimiz güşəşində [açılışında] [Əkbər ağa] Şeyxülislamov əfəndinin dildə ilə, “Azərbaycan türklərinin istiqlalını müdafiə yolunda birinci cərgədə biz sosialistləri görərsiniz!” və bu zabastovka günləri Əhməd Cövdət [Pepinov] və [Səməd ağa] Ağamalıoğlu əfəndilərinin ağzi ilə, “Biz istiqlalımızı sağdan və soldan da müdafiəyə hazırsız” deyən sosialistlərimizi, bu, istiqlalımızı sarıstmaq və məhv etmək istəyən daşnakdan dönmə “sosi-

alist”lərlə dilbirlikdə ittiham etməyə haqqımız yoxdur. Təəccübləndiyimiz əhval bunların onlarla əlbir olmağı və bu yalançılara inanmağı və sosializm maskası altında gələnən xain sifətləri görməməkləri idi.

İndi şükür olsun ki, bu zabastovka xainlərin maskasını yırtdı və əsil sifətlərini bizim sosialistlərə göstərməklə bunları nifrətləndirdi və zənn edirik ki, gözlərini açdı.

Türk sosialistlərinin nəşiri-əfkəri [fikirlərini yayən orqanı] olan “Zarya” qəzetəsi hamən xainlər xüsusundə dünənki baş məqaləsində deyir ki:

“Bu adamlar yalan deməyi, camaatı aldatmağı və iftiralara məşğul olmağı vicdanlarına rəva görürlər. Bu xüsusda nasional bolşeviklər [yəni daşnakdan dönmələr] və sosial bolşeviklər dilbirlirlər... Prezidium seçmək işində Mikoyan utanmaya-utanmaya kaləklər qurub Əbilovu və Pepinovu rədd edib, firqənin başqa əzalarını da [üzvlərini də] işə qəbul etmədi... O adam ki, halə dünənləri daşnak partiyası cərgəsində idi, bu gün üzünə kommunist [bolşevik] maskası geyib türk socialist firqəsinin başçılarını fəhlələr qarşısında bədnam etmək istəyir. Bu yalançılığın və maska geyənlərin hamısına bizim bir cavabımız var: Murdar əllərinizi geri çəkin! Siz, fəhlələr və fəhlə rəhbərləri arasında provokasiyalar düzəldə bilməzsiniz. Türk füqərayı-kasibəsi ağır ibrət dostları vasitəsilə öz maskalı “dost”larını yaxşıca tanıdı...”

Bu əhvalatdan və bu sözlərdən sonra biz də ümid-var olmaliyiq ki, türk füqərayı-kasibəsinin martdan bəri gözəlcə tanımış olduğu “məhrəbən dost”larını türk sosialistləri gec də olsa bu gündən taniyib və tanıyanları da tanımayanlarına tanıdib, xain və xasirlərlə daha bundan sonra əlbir olmasın və onların istiqlalımıza qarşı qurmaq istəyəcəkləri zabastovkaları yatırırtmaqda türk füqərayı-kasibəsinə köməklər edərlər.

Hacıbəyli Üzeyir

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Bolşevik bürosundan)

Romada inqilab gözənlir

Mayın 11-ində Amerika simsiz teleqrafı [ilə] Liona xəbər verirlər ki, Romadan qayıtmış olan Amerika səfəri Vilsona demişdir ki, İtaliya əhvalı böhranlıdır. Məmləkət inqilab ərəfəsindədir.

Rusiya məsələsi

Mayın 10-unda Parisdən xəbər verirlər ki, qəti surətdə məlum olmuşdur ki, Sülh Konfransı Rusiya məsələsinə baxmayacaqdır. Rusiya məsələsinin halı, hərəgah ittifaq düşərsə, Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] vagüzər ediləcəkdir [təşvirləcəkdir].

Bolşevik ordusundan qaçmaq

Mayın 11-ində Xarkovdan xəbər verirlər ki, “Donskiye vedomosti” qəzetəsində Don ordusu komandanı general [Ivan Daniloviç] Popovun bir məktubu dərc edilmişdir. Bu məktubda deyilir ki, zabıtlara və əsgərlikdən qaçanlara şiddətli tənbehlər ediləcəkdir. Çünki zabıtların və əsgərlərin ordudan qaçması adı bir şey olmuşdur.

Amerika Məclisi-Əyanında Rusiya məsələsi

Vəşinqtondan xəbər verirlər ki, Məclisi-Əyanda Demokrat firqəsi nümayəndəsi Mak-Kumber ondan əvvəl danışan natiqə etiraz edib demişdir ki, Müttəfiqlərin və Amerikanın vəzifəsi adlarını bolşevik qoyan quldur dəstasını dağıtmaqdan ötrü tezliklə Rusiyaya kifayət qədər ordu göndərməkdir, tainki Rusiya xalqı özü üçün qanuni bir hökumət təşkil etsin.

Çörçill və Pişon

Cenevrədən teleqrafla xəbər verirlər ki, Çörçill Cənubi Rusiyada tədbirlər görülməsi üçün Pişon ilə teleqrafən müşavirədə bulunmuşdur.

SÜLH ƏTRAFINDA

Almaniya və sülh şərtənaməsi

Berlin Şurasının 8 may tarixli iclasında bitərəf sosialistlər Versal sülh şəraiti layihəsini qeyri-maqbul görərək, ümumi sülhü qeyri-mümkün qılmaqla təhdid edən tacavüzkarənə sülhnaməsinə rədd etmək üçün bütün cahan füqərayı-kasibəsinin müavinətinə güvənir.

Almaniyanın hər bir tərəfindən protestolar gəlməkdədir. Ələlxüsus Şərqi və Qərbi Prussiya ilə Sileziya əhalisinin həyəcənı aşkara müşahidə edilməkdədir. Müstəmləkələrin və ticarət flotunun Almaniyaadan alınması məsələsi münasibətilə Hamburqda şiddətli qəlayən hökm-fərmədir [iğtişas hökm sürməkdədir]. Fəhlələr arasında narazılıq artmaqdadır. İndiki hökumət istefa verərsə, ola bilər ki, bitərəflərin hökuməti iş başına keçsə sülhü imza etsin. Çünki bu hökumət bütün cahan inqilabına ümid-vardır.

Breslau Xalq Şurası Sileziya əhalisinə xitabən böylə bir müraciətnamə buraxmışdır: “Vətən ciddi təhlükə ilə təhdid edilməkdədir. Düşmənlər eşidilməmiş tələbat təqdim etmişlər. Onlar bunu bilməlidir ki, bu sülh möhkəm olmayıb Sileziyadan ötrü fəlakətlidir. Sileziya əhalisi gərəkədi ki, dostluq və mardənalılıqla var qüvvələri ilə hökuməti müdafiə edib, Almaniya hökumətinin vətənidən lazımi oblastlarının ayrılmasını imkan verməz. Kəndlərdə olan kişilər birləşiniz. Bütün dünyaya uca səslə bildiriniz ki, siz böylə sülh şəraitinə tabe olmayrsınız.”

Sileziya yuxarisında əhəli arasında qəlayən olduğuna görə sərhəd qaraqollarının vürüdü [qarovullarının gəlişi] münasibətilə böyük nümayişlər icra edilmişdir. Əhəli tələb etmişdir ki, onları silahləndirsinlər. Çünki Sileziya əhalisi heç bir şərait üzrə məhv olmaq istəmir və sülh şəraitindən [şərtlərindən] imtina etməyi tələb edir.

Təhdid edən həlakət mövcubincə [məhv olmaq təhlükəsinə görə], alman xalqının həyəcənı gəldikcə şiddətlənməkdədir. Təcavüzəta mümaniat [mənəçilik] etmək qərarı o qədər müəyyəndir ki, həyəcən qalxacağını mümkün ədd [hesab] etməlidir.

Almaniyanın hər bir tərəfindən böylə bəyanat gəlməkdədir:

“Hökumət Qərbi Prussiya əhalisinin əhvalından xəbərdar edilmişdir. Almaniya əhalisi bilməlidir ki, biz tezliklə həlak olarıq, amma özümüzü hakim və qisas axtarən polyakların əlinə vermərik.”

Həmi bəyannamələrdə bu cür sülhün imza edilməməsi tələbatı qoyulmuşdur.

Almaniya Milli Şurası iclasında bəyanat verilmışdir. Bu bəyanatın axırı bütün cahan füqərayı-kasibəsinə müraciətlə qurtarır. Burada deyilir ki, bütün cahan socialist inqilabı vasitəsilə Rusiya Şura Cümhuriyyəti ilə barəbar həmi millətlərin birliyinı vücuda gətirməlidir.

Prussiya Landtaqının [Parlamentinin] mayın 8-də vəqə olan iclasında sədarət edən Hirs sülh şəraitini müzakirə edərək demişdir ki:

“Bu şəraitdə ağıl kasan və ədalətli sülh nişanələrı tapmaq mümkün deyildir. Bu cür sülh şəraiti vücuda gətiriləyi təqdirdə, bizim vətənimiz və bütün Yevropa üçün bu ancaq gözəyici və qan dəyərəsi olacaqdır.”

Sədrin müavinini Kitsel vəkilərin bir çoxu namından [adından] böylə demişdir:

“Sülh şəraitinə baxdıqda çətin inanmaq olar ki, ən şiddətli düşmənin intiqam atışı bizim düşmənlərimiz tərəfindən təqdim edilən tələbat kimi olsun. Biz qəti protesto ilə bu şərait əleyhinəyiz. Çünki qoyulan tələbat sülhdən ötrü mütarikə əqd edildiyi [ataşkas imzalandığı] zaman biz qəbul etdiyimiz əsaslardan nahəm-var və o əsaslardan imtina edici surətdə tacavüzkarənədir. Bu şərait düşməən hökumətləri nümayəndələrinin icbarı və xələdlər edilməz [pozulmaz] ədd [hesab] etdikləri əsaslara da həmçinin ziddir. Bu, ədalət qarşısına cinayətdir.”

Almaniya Milli Şurası

Almaniya Milli Şurası yekşənbə [bazar] günü vəqə olan iclassda bu qərara gəlmişdir ki, sülh şəraiti hal-hazırda Versaldə təqdim edildiyi surətlə qəbul edilməməz və əməl olunammaz bir haldadır.

Demokratiya firqəsi nəşr etdiyi [yaydığı] dəvətnaməsində kaskin bir surətdə o haqqəti qeyd edir ki, bu sülh şəraiti mütarikə əqd edildiyi [ataşkas imzalandığı] zaman verilən sözü xələdlər edir [pozur]. Bu şəraitdə ticarət azadlığı üçün vəd edilən ixtiyarlar yoxdur və ədalət yoxdur.

Almaniya Ticarət İttifaqının məşhur başçısı Legin Versaldən Berlina azım olmuşdur [yola düşmüşdür]. Məlumat vardır ki, vəzilərdən Gisberts və Landsberq həmçinin Berlina əzimət edib [gedib] müşavirələrdə iştirak edəcəkləridir.

Berlindən alınan teleqrafların hamısında xəbər verilir ki, Almaniya hökuməti Müttəfiqlərə cavab vermək qərarını qəbul etmişdir. Berlində və Frankfurtda birja bağlanmışdır. Təməşaxanalar məmnü [qadağan] edilib, teatrolar bir həftə müddətinə qapanmışdır. Şeydəmanın və Ebertin tərz-i-hərəkəti hamı üçün nümunəyi-ibrət olmuşdur. Şeydəman düşənbə [bazar ertəsi] günü Milli Şurada nitq irad edəcəkdir [nitq söyləyəcəkdir]. Gözlənilir ki, hökumət üzvlərinin bir hissəsi Almaniya nəfinə [xeyrinə] olaraq başqa dövlətlərə icrayı-təsir [təsir göstərmək] üçün sülh şəraitinin qəbul edilməsi əleyhinə protesto etsinlər. Almanlar Sülh Konfransına özləri bir sülh şərtənaməsi təqdim edəcəklər.

Sülh müahidənəməsi haqqında Almaniyanın notəsi

Almaniyaadan alınan notada deyilir ki, sülh müahidənəməsi [sazişi] Vilson məramnaməsinin 14 maddəsinə müxalifdir. Notada sifahi müzakirət həlli haqqında qəti tələblər və təkliflər vardır. Almaniya mətbuatı deyir ki, bu cür sülh imza edilməməz. Mətbuat Almaniyaə təklif edir ki, bolşeviklərlə ittifaq bağlansın.

Sülh müahidəsinə görə Almaniyanın Toqo və Kamerun müstəmləkəsi Fransaya keçir. Buna fransız və ingilislər arasında razılıq əmələ gəlmişdir. Bu etilaf [razılıq] ilə Fransa və İngiltərə sərhədi təyin edilmişdir. Toqo müstəmləkəsi xüsusundə hələlik danışıq qurtarmamışdır.

Rantsaunun Klemansoya məktubu

Almaniya sülh nümayəndəsi Brokdorf-Rantsau Klemansoya bir məktub yazmışdır ki, sülh şərtənaməsinin bəzi maddələri alman milləti tərəfindən qəbul edilə bilməz, mütarikə [ataşkas] əsaslarına ziddir. Klemanso Müttəfiqlər namindən bəyan etmişdir ki, bu məsələnin müzakirə edilməsinə heç bir vəchlə müsaidə verəmməzilər. Sülh Konfransı tərəfindən tərtib verilən şərtənamə öyləcə qalmalıdır. Sülh Konfransı da heç bir vaxtda mütarikə əsaslarını nəzərdən qaçırmamışdır. Brokdorf-Rantsau ikinci məktubunda təəccüblə deyir ki, Almaniyaə o sülh müahidəsinə imzalamığı təklif edirlər ki, Cəmiyyəti-Əqvam məsələsi oraya daxil edildiyi halda Almaniyanın kəndisini Cəmiyyəti-Əqvama daxil etməmişlərdir. Nəhayət Rantsau Almaniyanın təklifini bildirmişdir. Klemanso demişdir ki, nemeslərin tələbatı xüsusi komissiyaya göndəriləcəkdir. Qaldı Cəmiyyəti-Əqvam məsələsinə, oraya yəni üzvlər qəbul edilir. Bu da layihədə qeyd edilmişdir.

- Beş nəfər Xariciyyə nazirləri Avstriya sərhədini təyin etmişlər.

QƏZƏTƏLƏRDƏN

Trabzonda Amerika əsgərləri

Erməni “Aşxatavor” qəzetəsinin mövsuq [etibarlı] mənbədən aldığı xəbərlərə görə, italyanların Qafqazların gəlmələri ilə barəbar, Amerika əsgərləri Trabzonda quruya çıxmışlardır.

Təbriz-Tiflis arasında qatar

İran ordusu komandanı Sipəhsalari-əzəmin istidəsinə [xahişinə] görə, İngiltərə konsulu hər həftə Təbrizdən Tiflisa bir ədd dəmiryol qatırı yola salınmasına razı olmuşdur.

Təbrizdə baş tutmayan bir üsyan

“Aşxatavor” qəzetəsinin “Təbriz” qəzetəsindən aldığı məlumata görə, guya bir dəstə adam Təbrizdə üsyan qaldırmaq istəyirmiş. Mirzəbəla Ağə nam [adlı] bir nəfər həbs edilmişdir. Bu adam yoldaşlarını ələ verməmək üçün siyahını udmaq istəmişdir. Candarmalar bu siyahını onun ağzından çıxarib özünü də döymüşlər.

Aleksandrovsk fortunun bolşeviklər tərəfindən alınması

“Zarya” qəzetəsi yazır ki, müxbirimizin İngiltərə polkovniki Braundan aldığı məlumata görə, Xəzər dənizi kənarında olan Aleksandrovsk fortu bolşeviklər tərəfindən işğal edilmişdir. Quruya çıxan əsgərlərin miqdarı məlum deyildir, 8 minə qədər rəvayət olunur. Bu qərar üzrə Qurvey yolu kəsilib, bolşevik əsgərlərinin hərəkət dairəsi genişlənməmişdir.

Suriya və Ermənistan mandatları

“Caqatamart” erməni qəzetəsi mayın 2-sindən xəbər verir ki, “Tan” qəzetəsinin və Fransa mətbuatının verdiyi məlumata nəzərən, Fransa ilə Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] arasında mandatlar barəsində saziş əmələ gəlmişdir. Fransa Aleppo [Hələb] və İsgəndərun daxil edilməklə barəbar Suriya mandatını, Amerika isə Ermənistan mandatını götürəcəkdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Rəisi-vükələnin [Baş nazirinin] Ermənistanə neft, dəri, benzin və ammiak [ammonyak] aparmaq barəsindəki maruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

Ermənistan ehtiyacatından ötrü mübadiləsiş 10 vəqon neft, bir vəqon benzin buraxılısı. Dəri məsələsi isə Ticarət və Sənaye Nəzarətinə verilsin.

- Maliyyə nazirinin Azərbaycanın Kazyonnaya Palatası [Xəzinə Palatası] dəftərxanası təşkilindən ötrü 75 min manat buraxılması haqqındakı maruzəsindən sonra qət edilmişdir:

20 milyon fondan istənilən məbləğ buraxılısın. - Xariciyyə nazirinin Azərbaycanın məmaliikə-cənəbiyyədəki [xarici ölkələrdəki] siyasi nümayəndələri üçün 750 min manat buraxılması haqqındakı maruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Maliyyə Nəzarətinə tapşırılsın ki, Parlaməna pişni-had [təqdim] ediləcək Xariciyyə Nəzarəti smetasının 112 hissisini Xariciyyə Nəzarətinə buraxsın.

- Maliyyə nazirinin Azərbaycanın dəniz səvəhilindəki [sahillərindəki] gəmilərdən vergi almaq haqqındakı maruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruza təsviblə [bəyənilməklə], təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxal tapşırılsın.

- Maliyyə nazirinin gömrükkəxanalar anbarlarında satılan malların vergisini artırmıq haqqındakı maruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruza təsviblə, Məclisi-Məbusana idxal tapşırılsın. - Maliyyə nazirinin gömrükkəxanalar və dəftərxana vergisini artırmıq haqqındakı maruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruza təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal tapşırılsın.

- Daxiliyyə nazirinin Fəhlə Tətil Komissiyonu haqqındakı maruzəsindən sonra qət edilmişdir:

1) Fəhlələr tərəfindən elan edilmiş tətilin siyasi olduğunu təsdiq etməli.

2) Rəisi-vükəlayə [Baş nazirə] tətili təsvibə üçün tövqifat [həbslər] və Azərbaycan dairəsindən çıxarmadaq tam bir ixtiyar verilsin. Rəisi-vükələ Azərbaycan dövlətinin əsasına zərər yetirə biləcək hər kəsə böylə müəmilədə [raftarda] buluna biləcəkdir.

3) Tətil günləri üçün fəhlələrə məvəcib verməməli.

4) Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] tapşırılsın ki, müəssisədarlar və fəhlə nümayəndələri ilə barəbar fəhlələrin iqtisadi cəhətlərinin haqqısını müzakirə etsin və nəticəni hökumətə məlum etsin.

5) Rəisi-vükəlayə fəhlələrə lazımi elanı elam etmək [bildirmək] tapşırılsın.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə [Sosial Təminat] naziri fəqir qaçqınlar üçün dəmiryollarında 50 faiz güzəşt etmək barəsində 10 mayısdə Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] bir məruza vermişdir. Məruza qəbul edilmişdir. Biletlərin məbaqi [qalan] pulu hər ayın axırında Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti tərəfindən veriləcəkdir.

- Baş Fabrika müfəttişi Məsai Nəzarətine [Əmək Nazirliyinə] məlum etmişdir ki, Tağıyev fabrikasının tətil etmiş 1500 fəhləsindən faqət [ancaq] 524-ü işə başlamışdır. Məbaqi [qalan] 986 nəfəri tətildə davam edərək, həbs edilmiş Mahmud Mahmudov və Hüseynqulu Muxtar oğlunun buraxılmasını tələb edir.

- Pitoyev mədanlərinin fəhlələrindən 10 nəfəri Məsai Nəzarətinə müraciətə məlum etmişdir ki, onlar tartalçı və maslyonçu olduqları halda, onlara bir mədəndən o biri mədənə dalarında ağır əşya daşımağı təklif etdikdə onlar imtina etmişlərdir. Bundan ötrü də onları xidmətlərindən çıxarmaq istəyirlər. Fəhlələr rica etmişlər ki, lazımi binəgüzarlıqda bulunulsun [sərəncam verilsin].

- Qaçqınların əhvalını nəzarə alaraq Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə [Sosial Təminat] naziri Ərzaq Nəzarəti ilə etilafə [razılığa] girmişdir ki, qaçqınlar üçün təcili surətdə bez və ərzaq buraxılısın.

- Qazax qəzasında axır vaxtlaradaq Ermənistanə qazaq taxıl satıldığından, ərzaq qiyməti ziyadəsinə qalxmışdır. Binaəniyleh [ona görə], qaçqınlar üçün taxıl almaq mümkün deyildir. Halbuki Qazağın öz qaçqınları ərzaqsız qalmışlar. Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti hamən qaçqınlar üçün Cəvənşir qəzasının Bərdə dairəsindən taxıl almağa şüru etmişdir [başlamışdır].

- Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti tərəfindən 9-cu müfəttişlik dairəsindəki böyüklər üçün darülcəzə [qocalar evi] nizamnaməsini təsdiq etmişdir.

MÜSAHİBƏ

- 2 -

Keçən nömrəmizdə Ticarət və Sənaye Nəzarətində mühüm bir mövqə tutan bir zat ilə mühaririminiz müsahibəsini dərc etmişdik. Bu gün müsahibənin ən mühüm qismini təşkil edən 3-cü məsələdən [bəhs] edülm.

Müsahibənin axırında Azərbaycanın başqa məm-ləkətlərlə əliş-veriş etməsindən bəhs açılaraq, müsahib əfəndinin bəyanatından məlum olmuşdur:

Qarelərə [joxuculara] məlum olduğu üzrə, Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında bağlanmış ticarət müqavilənaməsi kimi Ermənistan ilə Azərbaycan ticarəti haqqında da bir müqavilənamə hazırlanır. Yaxın zamanda hamən müqavilənamə təsdiq üçün Məclisi-Məbusana təqdim ediləcəkdir.

Bundan əlavə, Azərbaycanın neftini, neft məhsu-latı, pambıq, ipək və sair kimi xammalları əcnəbi məmləkətlərə aparmaq və külliyyətili mal mübadiləsi hasil etmək üçün Sənaye Nəzarəti bir layihə hazırlayır. Həmin layihəyə görə, başda Nəzarətin öz lazım bildiyi adamlar olmaq üzrə bir nəql-həml [yüklərin daşınması] əməliyyatı təşkil edilməlidir. Bir təşkilat Azərbaycanın mallarını əcnəbi məmləkətlərə, xüsusən Avropaya göndərərək, əvəzində bəzi mallar götürməklə barəbar, ibtidə [başlanğıcda] kiçik miqyasda olsa da kibrit (spıçka) və şüşə mal zavodlarına və yun parça toxuyan fabrikaya lazım olan malını və sair ləvazimat gətirəcəkləridir. Bu surətlə ticarət münasibəti nəticəsində Azərbaycanın daxilində bir çox zavodlar, fabrikalar açılmasına təşəbbüs ediləcəkdir

ki, tainki camaatımız hər şeydə özgələrlə möhtək olmayıb, lazım gələn şeylər mümkün qədər öz vətənimizdə istehsal və emal edilsin. Şübhəsiz ki, böylə olan surətdə, hamı ticarət artar, hamı məl çoxalmaqla rəqabət nəticəsində mal ucuzlar, hamı də pulun kursu qalxar. Bunların həpsinin də məmləkətə nə qədər faydası olduğu aşkardır. Bunu da əlavə etməliyiz ki, Nəzarət əcnəbi məmləkətlərə göndərilən malların mümaniat-sız [mənəəsiz] aparılması üçün tədbirlər görüb, naql və həml [mal daşınmasını] təmin edəcəkdir.

Yəqindir ki, bu işlərin həpsini hökumət öz əli etməyib, ticarəti inhisar altına almayacaqdır. Ticarət işlərində xüsusi müdaxəbəsblərə, camaatın özünə geniş sərbəstlik və həttə dövlət tərəfindən kömək veriləcəkdir. Böylə ki, məsələn, naql və həml işlərində, ələlxüsus fabrika və zavod əqamqda camaat nə qədər təşəbbüsdəta bulunsa, hökumət müahirət [köməklik] göstərəcəkdir. Xüsusən böylə böyük işlər tək-tək adamların işi olmadığından, şirkətlər, səhm-darən [səhmdarlar] cəmiyyətləri və sair

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 18 may (Bazar günü) tarixli 183-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Şöbəsi burada olan cəmiyyətlərin də mərkəzi idarələri Peterburq, Moskva və sair bu kimi əcnəbi şəhərlərdədir. Burası da məlumdur ki, burada siğorta haqqı verən bir şəxsin mali tələf olarsa, məhəlli [yerli] şöbələr mütləqə mərkəzi idarəyə, yəni Peterburq, Moskvaya və qeyrisinə müraciət etməyi təklif edəcəkdir. Bu isə yaqin bir nəticə verə bilməz (hal-hazırkı şərait altında). Bu surətlə hal-hazırda ticarət işləri siğorta cəhətindən bir növ təmin edilməmiş bir haldadır. Əlbəttə, böylə davam edə bilməz. Ələlxüsus ki, yuxarıda ərz olunduğu vaxtlə, Azərbaycan geniş dairə və böyük miqyasda naql-həml işlərinə başlamaq fikrindədir. Odur ki, həman ticarət məsələsi ilə əlaqədar olaraq Azərbaycanda, xüsusən Bakıda böyük bir siğorta cəmiyyəti təsisinə də əəddi-əhtiyac hiss edilməkdədir. Sərvətdarlarımız böylə bir cəmiyyət təsis etsəydilər, həm ticarətə böyük tərəqqi vermiş, həm tacirlərimizi bir növ təmin etmiş və bu üzdan vətənə iqtisadi böyük bir xidmət göstərmiş olarlardı, həm də bu gün müqəddəratı da heç də məlum olmayan mərkəzi idarələrlə əsla əlaqədə bulunmayan yabançı cəmiyyətlərin apardığı milyonlarla fayda öz müəssisələrimizə, öz mütaşəbbislərimizə vüsul olardı [çatardı].

Yeni Kabinənin sair əzələri [üzvləri] kimi, anlaşıldığı vaxtlə, Ticarət və Sənaye Nəzarəti daxi gözəl təşəbbüslərə iqdam etməkdədir [girişməkdədir]. Cavan hökumətimizə hər təşəbbüsə müvəffəqiyyət diləməklə bərabər, təəssüf etməlidir ki, sabiq Nəzarətlər bu xüsuslarda heç bir iş görməmiş və hətta bir çox nöqsən buraxmışlardır ki, o irdən yeni heyət hələ də qurtara bilməyir. Fəqət ümidvarız ki, hökumətin say və təşəbbüsü və camaatın hümmət və qeyrəti sayəsində cavan vətənimiz və zəngin məmləkətimiz parlaq bir istiqbala [gələcəyə] üz qoymaqladır.

İTALİYA ŞAHZADƏSİ AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

1919 mayıs 18-də saat 11-də təşrifinə muntəzir olduğumuz İtaliya şahzadəsi Savovskii məiyyyətində bir polkovnik olduğu halda, Azərbaycan Məclisi-Məbusan rəisi Həsən bəy Ağazadə həzrətlərinin görüşünə təşrif gətirmişlərdir.

Şahzadə həzrətləri Divani-Rayasət qapısı önündə Məclisi-Məbusan katibi Mehdi bəy Hacızadə tərəfindən istiqbal olunub [qarşılanıb], Divani-Rayasətə daxil oldular.

Şahzadə həzrətləri bir çox gözəl və məhəbbətli söhbətlərdən sonra İtaliya qoşunu komandanlığının izhəri-məhəbbətini Azərbaycana ərz etdi və əvəlcinsi sözü bu oldu ki: *“Sizə gəlmiş siz təbrik etməyi ki, siz kəndi ürəyiniz istədiyi kimi yaşayacaqsınız və yaşamağa haqqınız olduğu kimi, müqəddir olduğunuzuda da biliriz. İtaliya vətə qüvvəsi ilə sizin azadə yaşamağınızın çalısacaq. Biz İtaliyalıyı hürriyyət və iştiaqlı[mız] üçün çox qanlar tökmüşük. Ona görə də bunların qədrini bilir və bu kimi işlərdə özgələrinə daxi hörmət edirik. İnşallah ümid edirik ki, siz əsuda olduğunuz halda dostunuz İtaliyaya daxi gələrsiniz və bizim Parlament rəisi ilə görüşüb o vaxt biz İtaliyalıların sizə olan məhəbbətini təsdiq edərsiniz.”* – buyurdular.

MAVƏRAYİ-BƏHRİ XƏZƏR HÖKUMƏTİ NÜMAYƏNDƏLƏRİ ŞƏHƏRİMİZDƏ

Srağagün Aşqabaddan Mavərayi-Bəhri-Xəzər [Zakaspysk] Hökuməti tərəfindən göndərilən siyasi nümayəndələr heyəti şəhərimizə varid olmuşdur [gəlmişdir]. Heyət 6 nəfərdən ibarət olub, 3 nəfəri müsəlman türkman – Xanmurad Səhətmuradov, Məhəmməd Niyaz xan və Muradəli xan və 3 nəfəri da rusdurd. Hal-hazırda Mavərayi-Bəhri-Xəzər məhalində 5 nəfərdən ibarət “Müdəfiyi-İctimaiyya” komitəsi adında bir hökuməti-təşriyyə [qanunverici hökumət] və 7 nəfərdən ibarət bir hökuməti-icraiyyə [icraedici hökumət] vardır. Hökuməti-təşriyyəyə türkmanlardan Uraz Sərdar Eyyvazbəyov və Seyid Murad Urazbəyov, hökuməti-icraiyyəyə isə Daxiliyyə naziri müaviniyyə Kəkəcan Bərdiyev və Maarif naziri müaviniyyə Əliakbər Tahirov daxil olmuşlardır. Uraz Sərdar hal-hazırda Ravnino mövqifi [stansiyası] yanında olan cəbhədə bolşevik qüvvələri ilə mübarizə və müharibədə bulunan Könüllü ordu və türkman qoşunlarının Baş komandanıdır.

Heyətin Bakıya gəlməsində məqsəd, Azərbaycan Hökuməti ilə sıx əlaqə və münasibət peyda etməklə bərabər, hər iki hökumətin dostana və müttəfiqəna bir tərzdə hərəkət etmələrinə zəmin hazırlamaqdır. Böylə münasibət ilə məzkur [adı çəkilən] məmləkətlərin arasında mal mübadiləsi və qeyri müzakirət başlanacaqdır. Heyət əzələri [üzvləri] türkmanlar Azərbaycan Cümhuriyyətinin böylə hal və idarəsindən nümayəndə-şad olub [sevindiklərini bürüzə verib], gələcəkə özlərinin daxi səadəti və hər cəhətdən tərəqqilərinin ondan gözəliyə və ümid edir ki, Azərbaycanlı qaradaşlar onlara yardım və müaviənt etməkdən çəkinməzlər.

Maarif və mədəniyyət cəhətindən türkmanlar çox geridədirlər. Fəqət indi türkman cavanları bu yolda çalışmağa başlamış və çox çətinliklə işləyirlər. Aprel ayının axırlarında Aşqabadda ümum müsəlman müəllimlərinin qurultayı vəqə olub, qərar qonulmuşdur ki, bütün rus-müsəlman məktəbləri milliləşdir, bu il payızdan Mərv, Aşqabad və Tazaşahərdə [Türk-mənəbaşı] bir darülmüəllimin [seminariya] açılsın. Hələlik Aşqabadda üç aylıq müəllim kursları açılacaqdır. Bu kurslarda tədrisdə bulunmaq üçün heyət Azərbaycan hökumətindən və firqələrdən müəllimlər xahiş edəcəkdir. Ələlxümun Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə ziyallılara, maarifpərvər şəxslərə artıq dərəcə ehtiyac hiss edildiyindən, Azərbaycandan bu cəhətdə yardım diləyirlər.

Cəbhədə hardən bir şiddətli vuruşmalar olursa da, qəti nəticələr hasil olmayır.

Azuqa cəhətindən Mavərayi-Bəhri-Xəzərin halı fəna deyildir. Taxıl və qeyri zəruri şeylər başqa yerlərə nisbət ucuzdur.

Heyət bir neçə gün şəhərimizdə mehman qalaçaqdır.

ERMƏNİSTAN HÖKUMƏT RƏİSİNİN TELEQRAFI

Ermənistan siyasi nümayəndəsi [Tiqran] Bekzadyan böylə bir teleqraf almışdır:

“Alınan məlumata görə, Azərbaycan əsgərləri Novosaratovkaya varid olub [çatıb], möhkəmləşməkdədirlər. Novosaratovka rayonu Ermanistan torpağındadır. Buna görə, Azərbaycan Hökumətinin vəzifəsidir ki, müəssif [təəssüf doğuracaq] hadisələr olmamaq üçün Azərbaycan müəlləh [silahlı] qüvvələrinin Ermənistan torpağına gəlmələrini buraxmasın.

*Xariciyyə naziri əvəzinə
Hökumət rəisi: Xatısov”*

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

İdarədən

Qarələrimizin [oxucularımızın] gördükləri vəchlə, neçə müddətdir ki, qəzetəimiz gündə bir qitədə [ölcüdə] və bəzən səliqəsiz belə çıxmaqladır. Səbəbi budur ki, mayısın 6-sından etibarən rusca “Azərbaycan” qəzetəsinin mürtətib və sair əməlləri tətil etdiklərindən, türkçə “Azərbaycan”ın adamları iki qəzetədə çalışmaq məcburiyyətində qalıır. Ümumi tətil adı ilə elan edilmiş tətil qurtardıqdan sonra kan-torumuz hökumətin qərarına istinadən əməllərin [işçilərin] işləmədikləri günlərin haqqını verməmişdir. Ona görə əməllər yenidən tətil elan etmişlərdir. Şimdi yəna bizim əməllərimiz onların da işlərini görürülər. Bundan dolayı da rusca qəzetənin əməlləri işə şüru edəndə [başlayanadək] müvəqqəti qəzetəimiz kiçik qitədə çıxacaqdır.

Qaçqınlara yardım

Daxiliyyə Nəzarəti Bakı qubernatoruna müraciətnə rica etmişdir ki, Şamaxı şəhərində kəlisə-də [kilsədə] saxlanmaqda olan sahibsiz mallar qaçqınlar arasında təqsim edilmək [bölmülən] üçün Umuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] təslim edilsin.

Müsəlman Zəhmətkeş Ziyalıları İttifaqında

Çəharşənbə [çərşənbə] günü mayın 14-ündə Ağə Axundovun sədəratəti altında Müsəlman Zəhmətkeş Ziyalıları İttifaqının iclası vəqə olmuşdur. Bu iclasda əzcümlə [o cümlədən] Maarif Nəzarətinin sabiq müdiri Həmid bəy Şəhtaxtinskikin bir neçə məmurla bərabər Nəzarətdən [Nazirlikdən] çıxmaları məsələsi müzakirə edilmişdir. Məzkur [deyilən] heyətin Nəzarətdən istefa vermələri səbəblərinin müzakirədən sərf-nəzər, İttifaq idarəsi qət etmişdir ki, böylə bir zamanda bu tövr sadiq ziyalıların iş başından çəkil-mələrinin xalq maarifi işlərinə yaxşı nəticəsi olmadığını etirafəla, Həmid bəyin öz yoldaşları ilə bərabər istefa verməsinə səbəb olan hadisəni bərtərfət etməkdən [aradan qaldırmaqdan] ötrü tezliklə lazımi tədbirlər görülməsi üçün Parlament fraksiyaları qarşısında məsələ qaldırsın. Parlament fraksiyaları ilə bu barədə müzakirədə bəhəluənəmaqdan ötrü Ağə Axundov ilə Səməd bəy Hacıəliyev vəkil edilmişlərdir.

İtaliya ilə mal mübadiləsi

Aldığımız məlumata görə, Bakıya varid olmuş [gəlmiş] İtaliya heyəti Azərbaycan Hökuməti ilə İtaliyaya neft göndərmək bərasində müzakirətə başlayacaqdır.

Qafqaziyaədə Lehistan nümayəndəsi

Lehistan [Polşa] Hökuməti Xariciyyə naziri tərəfindən edilən binəğızarlığa [sərəncama] görə, Qafqaziyaədə Lehistan Hökuməti nümayəndəliyi təsis edilmişdir. Məzkur [deyilən] nümayəndəlik Qafqaziyaədə yaşayın polyaklara əlam edir [bildirir] ki, Lehistanə gedənlər nümayəndədən icazə və şəhadət-namə almalıdırlar. Şəhadətnamələri olmayanlar heç bir vəchlə Lehistan torpağına buraxılmayacaqlardır.

AZƏRBAYCANDA

Qarabağda

Qarabağ ermənilərinin 5-ci ictimiasının [yiğın-cağının] köçəri məsələsi haqqında qətnamə[sı]: *“Qarabağ ermənilərinin 5-ci ictimiası köçərilərin Qarabağın ermənilərə maskın yerlərindən yayılğa hərəkət etmələri məsələsinin müzakirə edib və məsələnin iki qonşu millət arasında məhrəban qonşuluq münasibəti saxlamaq üçün əhəmiyyətini nəzərə alıb, İngiltərə komandanının təminatı və İngiltərə əsgəri dəstələrinin mühafizəsi altında köçərilərin yayılğa keçib getmələri lazı ki, tərəfdən, İngiltərə komandanlığı və əsgərləri hər iki qərənə üz verə biləcək hadisələrin qabağını almaq üçün tədbirlər görməlidir. Bunlardan əlavə, köçərlər silahsız olmaq şərti ilə köçüb getməlidirlər. Hər iki tərəfdən varid olacaq [əmələ gələcək] xəsəratə aşkar edib əvəzini almaqdan ötrü erməni kəndlilərinin və müsəlman köçərilərindən ibarət bir beynəlmilal komita vəcudə gətirilməsi lazımdır. Xəsəratin əvəzi üçün bu komita məhkəməsiz və istintaqsız qərar çıxaraçaqdır.”*

Qazaxdan

Aprelin 27[-sı] gəcəsində saat iki radələrində Qazax vergi məmuru Mehdi ağə Qiyasbəyov klubdan evinə gətidiyi yerdə bir neçə xain və zalım canılar tərəfindən ağır yaralanmışdır. Yazıq, yaraya davam gətirə bilməyib bir həftədən sonra vəfat etyildi. Tanrı haqqını versin!

Adam öldürmək, qan içmək, quldurluq, qaçaqçılıq, bir-biri ilə ədəvət edib düşmənçilik sürmək Qazax əhalisi üçün istər xas, istər alim olsun, adi bir həyatdır. Bunsuz bunların ömrü batıl və naqis olarmış.

Mehdi ağanın öldürülməsi biz Qazax ürəfasını [ziyalılarını] gərəklə fikrə salsın. Çünki o fəqir öz xüsusi düşməndən ölməyibdir. Onun heç kəsə xüsusi işi yox idi. Mehdi ağə ölübdürsə, ölübdür ancaq ümmun uğrunda, öz haqq sözü, haqq dolanacağı üstündə.

Yazıq payızdan bəri məmləkətin və camaatın nəf [mənfəət] və rahatlığına zidd gedən, bir çox nəhaq işlərə – ki bunları törədən altdan-altından vurunan bir para xain şəxslərdi ki ancaq öz nəfslərini, öz qanin-larını güdürdülər – bunlarla çarpışıb, vuruşub bir neçə pərdəli işlərinin üstünü açdı. Təbiidir, Mehdi ağanın bu müdərəsi onlara xoş gəlməyəcəkdı. Odur ki, o xainlər gəcə qaranlıqda çəpər dibində bu “zərərl-i” şəxsədən xilas oldular.

Fəqət bunu bilməlidir ki, Mehdi ağaya vurulan zərbə bizim hamımıza vurulmuşdur. Binaəniyyə [ona görə] də biz bu hadisəyə kəmetinə [laqeyd] ola bilmərik. Canılar Qazaxda olan ürəfanı bütöbütün sıxıdırmaq, ağlılarına kilid vurmaq istəyirlər. Odur ki, sabiqdə kontrabanda məsələsinə görə yığılan ürəfanın bir də yığılmağını, həman zalım, xunxar [qaniçən], diləzar [insafsız] canılar təhdid etmişlərdir. Fəqət pusquda durub qaranlıqda iş görən bu bədəfkarlar [canılar] zəhinlərində bərk-bərk tutmaladırlar ki, onların təhdidi bizi haqq sözü danışmaqdan, camaatın xeyrinə çalışmaqdan çəkindirəməyəcəkdir. Bəräks [əksinə], bizim inadımızı daxi da artacaq.

Canılardan hələ birisi dustaq olunmuşdur, ikisi isə qaçmışdır. Fəqət birinci məsələ varsa, o da canilərin təhris [şirnikləndiricisini] və təşviqisini tapmaqdır. Hər halda, hökumətin qəti tədbirləri lazımdır.

Ərəş uyezində

Buralarda əcnəbi qaçqınların olduğu məlumdur və Nuxu uyezdi [Şəki qəzası] ilə Ərəş uyezdlərində [Ağdaş qəzalarında] olan, Nuxu uyezdidin 3-cü çastı [bölması] adlanan Vartəşen qəryəsinə [kəndinə] və Calut qəryəsinə və 4-cü çastı adlanan Nij qəryəsinə qaçqınlar toplanmışdır və bu qaçqınlar qaçarkən özlərində mövcud olan silahları və fişənglərini yol içərisində, bağlar içində, qəbiristan içərisində basdır-mışlar. İndi bu qaçqınlar hökumətimiz tərəfindən qoyulan qanunlar sayəsində rahat yaşayıb, vaxtında istifadə edib də həman qəbiristan içərisində, yollar içərisində basdırıqları silahları və fişəngləri çıxarıb, daşıyıb məzkur [adı çəkilən] köylərə götür-məkdədirlər və Ərəş uyezdidin Həciali uçaştokunun Söyüdlü qəryəsinin qaçqınları bir neçə vaxt gün bün-dan əqdəm [qabaq] Söyüdlü qəryəsinin qəbiristanın-dan iki yeşik silah və dörd yeşik fişəng çıxardıb Nuxu uyezdidinin 4-cü uçaştoku olan Nij qəryəsinə aparmışlardır. Bu köylərdə hökumətimiz tərəfindən axtarış əmri olsa, nə qədər silah toplarlar! Və türklər Nij qəryəsinin mühasirə edib onlardan silah istəyəndə mən özüm orada idim. Onlardan cüzi silah toplanıb gəldi. Yəni olardı 200, artıq olmazdı. Amma Nij qəryəsi nüfusa [əhali baxımından] 1000 evdən ibarət bir kənddir. Onlarda daha 2000-dən ziyadə silah vardır. Hətta yaxın islam köylərini hədə altına almaqdadırlar. Hətta onlar Nij qəryəsində əsgər təlim olunan zamanlarda gəcə ikən 2 nəfər əsgər öldürüldü və hələ bunlarda silah olmağı da hökumət xadimlərinə də məlumdur.

Əlbəttə, böylə silahlı, ehtiyatlı bir [əhali], millət-i-islam içərisində yaşayıb da silahlarını hökumətə təs-lim etməyəndə, bunların hər vaxtda məxfi surətdə əllərinə kim düşsərsə, yaqin ki, kəsib itirəcəklər. Millətim, dini islam dini [olan] şəxs borcludur ki, hökumətimizə olan sui-qəsdə dörd gözlə bilib, hökumət xadimlərini xəbərdar etsinlər və bu yolda vər qüvvə ilə çal[ış]maladı. Əlbəttə, gözələrimizi açmalı və qeyrət etməliyik.

Nuxu uyezdidin 4-cü uçaştokunda, Nij qəryəsinin islam məhəllələrindən Abdallı məhəlləsində Molla Sədəddin Əsəd əfəndi oğlu, İdris Hacı Mustafa oğlu və bunların əmisi oğlu İsgəndər – neçə həftələrdən bəri bunlar Bakıya getmək üçün alverdən ötrü pul toplayırmış. Türk pulu və Nikolay pulu. Nəhayət bun-lar 35 min manat türk, [2 min manat] Nikolay pulu, 14 min 400 manat da Bakı pulu, cümlətinə 51400 manat toplayıb işıq nisan [aprel] ayının 24-cü şənbə günü Bakıya getmək üçün yola düşürlər. Bu adamlar süb-hdən durub yola qədəm qoyurlar. Bunlar Nij qəryəsindən Ağdaşə gələcəklər. Gələrkən Nijdən 20 verst aşağı, Ağdaşə 20 verst qalmış Savalan qəryəsinin iki verstiylində quldurlar tərəfindən dərdəst olunurlar [ələ keçirilirirlər]. Əvvəla yuxarıda yazılan pullarını tamamilə alırlar, sonra iki ədəd tapançalarını alırlar, sonra özlərini tamamilə soyun-dururlar. Papaq, palto, pencek, çəkmə, bir tumanla köynəkdən məada [başqa] nələri varsa cümləsini alırlar. Sonra bunları bir-bir güllələyib, cidalayıb [soyuq silahla deşib] öldürürlər. Sabahı şeyləri araba ilə gətirib gəliir qohum-əqrəbələri kəndlərinə. Bu qədar quldurlardan heç birisi dərdəst olunmayıb [ələ keçməyib] və hələ bilinməyir bədəfkarlar islamdırını və ya xarici. Ümidvarız ki, hökumətimiz tərəfindən tezliklə bu işlərə yol verilməyəcəkdir. Canilər və qul-durlar dərdəst olmaq üçün tədbirlər ititkaxz olu-nacaqdır [tədbirlər görülməkdədir]. İstiqalimiz müdafiə və mühafizə yolunda dördögə olub da xarici və daxili düşmənlərimizi aradan qaldırmaq üçün vər qüvvə ilə çalışmalıyıq. Allah cümləmizi açıqfikirli, doğru ürəkli eyləsin.

M. M.

Naxçıvanda

Mayın 5-ində general Devi Naxçıvana varid olub [gəlib], Naxçıvan və Şərr müsəlmanlarını yığib elan etmişdir ki, onlar Ermənistan hökumətinə təbə olmalıdırlar. Çünki Naxçıvan və Şərr uyezdləri Ermənistan Cümhuriyyəti dairəsindədir. General Devinin bu təklifi ətrafıca müzakirə edildikdən sonra müsəlmanlar ictimiası [yiğıncağı] ermənilər tərəfind-ən zəbt edilən yerlərdə müsəlmanların ağır olan maddi və mənəvi hallarını nəzərə alıb, general

Devinin təklifini qəbul etməməyi təhti-qərar almışdır. Çünki yuxarıda göstərilən uyezdlərin müsəl-manları özlərini Azərbaycan təbəəsi və yaşadıkları yerləri Azərbaycan torpağı hesab edirlər və bunu da anlaşırlar ki, general Devinin bu təklifi yuxarıda göstərilən uyezdlərin müsəlmanlarına maddi zərər vurmada da, yaqin ki, mənəvi həlakətə [məhvə] bais olacaqdır. Bu qəbul edilən qərarı əmələ gətirməkdən ötrü müsəlmanların müəlləh [silahlı] dəstələri Volçi Varotanı zəbt edib erməni müsəlləh dəstələrini Naxçıvan uyezdinə buraxmamağı təhti-qərar almışlardır. Fövqəladə ağır əhval vəcudə gəlmişdir. Bu hal ancaq hökumətin tacili tədbirləri ilə bərtərəf edilə [aradan qaldırılə] bilər.

ERMƏNİSTANDA

Xüsusi

“Joxovrdi dzayn” qəzetəsi yazır:

Bu günlərdə Təbrizdən varid olmuş [gəlmiş] bir mötəbər şəxs Şəhtaxtı mövqifinin [stansiyasının] səmtində İrəvandan Naxçıvana Dronun təhti-koman-dası ilə [komandanlığı altında] hərəkətə bulunan bir əsgəri ordusu görmüşdür. Bu hərəkətdən məqsəd bütün Ermənistan hüduudunu istilə edib, məmləkətdə qayda və qanun bərpə etməklə belə, qaçqınlara öz yer-lərinə qayıdib işlərinə məşğul olmağa imkan verməkdir.

Şəhtaxtıda Naxçıvan müsəlmanlarının və erməni hökumətinin nümayəndələrinin görüşüyü vəqə ola-caqmış.

—

“Aryo” yazır:

General Tomsonun təvəqqesinə görə, erməni qoşununun Naxçıvana tərəf hərəkəti müvəqqəti surətdə dayandırılmışdır. Bu məsələ texnik cəhətinəcə ehdas edilən müəmiətiətlərə mərbutdur [yaradılan maneçiliklərə bağlıdır]. Həmin müəmiətiərləri rəf etmək [maneçilikləri aradan qaldırmaq] üçün ciddi tədbirlər ititkaxz edilir [tədbirlər görürlər].

Tomsonun binəğızarlığında [sərəncamından] qabaq məhəlli [yerli] əhali erməni qoşununu xoşhal-lıqla istiqbal edirdi [qarşılayırdı].

- İrəvanda Məclisi-Məbusan intixabatına şüru edilmişdir [seçkilərinə başlanmışdır]. Təyin edilmiş gün İctimaiyyət-inqilabiyyun firqəsi [Sosialist-inqil-abçılar partiyası] 35 namizəd siyahısı təqdim etmişdir.

- Qars dairəsi mürür ilə [zamanla] təmizlənilib sak-itləşməkdədir. Gürcüstan qoşunu Ərdə[ha]nı istilə etdikdən sonra Mərdinik denilən yerə da tutmuşlardır. İngilislərin tələbinə görə, onlar həman yeri boşaldıb Ərdahanın səmtində dayandılar. Ondən sonra erməni qoşunu Ərdahanı işğal edib Oltu tərəfinə hərəkət başladı.

- Amerikada əmələ gəlmiş Ermənistan İstiqlalı Komitəsi teleqraf ilə Ermənistanı öz tarixi hüdudu dairəsində dirltəməyi Vilsondən tələb etmişdir. Ona cavab olaraq Vilson böylə bir teleqraf göndərmişdir: *“Sizin teleqrafınıza ürəyimdə döyünmə əmələ gətir-di. Komitəni inandırırım ki, Ermənistan nəfina [xeyrinə] olaraq artıq dəradəcə sayı edib mümkün olan hər bir vasitəyə müraciət müzayiqə eyləməyəcəyəm [əsirgəməyəcəyəm].”*

- Nyu-Yorkda sakın [yaşayın] erməni, yəhudi və yunan camaatlarının müttəfiq ictimia [iclas] nümayəndələri Venizelosə böylə bir teleqram göndərmişlərdir:

“Uzun müddət Türkiyə boyunduruğu altında yaşayın üç tayfa yek-digərinə [bir-birinə] hüs-n-rəğbət və məhəbbət bağlayıb, hürriyyəti-milli və kəndi müqəddəratını hər bir millət təyin eyləmək ixti-yaratını nəzərə alıb, bizi intixab edən [seçən] əhali bizim vasitəimizlə bilavasitə Parisdə cəm olmuş düvəli-müəzzəmə [böyük dövətlər] nümayən-dələrindən] atıdakil [şaşğıdakı] maddələri tələb etməyi qərarə vermişdir:

- 1) Kiçik Asiyada yaşayın yunan tayfasının əsil vətənləri olan Yunanistan ilə mülhəq olmaq [bir-ləşmək] masələsinin bitirib təmin etmək;
- 2) Ermənistanı müstəqil bir hökumət sayağında öz yerində dıləktmək;
- 3) Fələstində ingilis təhti-himayəsində [himayəsi altında] yəhudilər üçün bir mərkəz müəyyən eyləmək.”

ŞİKAYƏT

Müdiri-möhtəram!

Qəzetəniniz sütunlarında mənim bu aciz olan təmənnə və sözümlü dərc etməyinizi istirham [xahiş] edirəm.

1919-cu ilin aprel ayının 25-ci günündə mən, Azərbaycan dənəmiyolunun Mingəçevir stansiyasından əmələ işlədən astarçı Əli Abbasqulu oğlu yazıb cən-abınıza məzəm ediram, aprel ayının 25-ci günündə Gəncə uyezdi Goranboy-Əhmədli yüzbaşısı Cavad Əhmədخان oğlu, yanında 6 atlı gəldi, məndən 1000 manat pul istədi. Mən də dedim sənə nə verəcəyim var, oğru deyiləm, qaçaq deyiləm. Sonra məni çox döydülər və məndən və mənim 10 nəfər fəhləmdən 250 manat pul aldı, gətdi. Mən də heç kəsə şikayət eyləmədim. Qorxuram şikayətə baxan olmayə, yüzbaşısı eşidə, mənə böyük cəfa eyləyə.

Üzümlü çevirib möhtəram olan hökumətimizə müraciət edirəm, böylə işlərin qabağını aləsiniz, vəil-lə [yoxsa] dənəmiyolunda işləmək çətin olacaq. Baqi ehtiram.

Gəncə uyezdidinin

Mingəçevir vəğzalında əmələ işlədən astarçı Əli Abbasqulu oğlu

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtəram müdir əfəndidən bu bir neçə kəlmənin “Azərbaycan” ruznaməsində [qəzetində] dərcinə müsəida buyurularının təmənnə ediriz.

“Azərbaycan” qəzetəsinin 181-ci nömrəsində Məşqət [Maşağa] qəzasından camaat tərəfindən “Müsəvat” firqəsi vasitəsilə qubernatora polis nəfəratından [nəfərlərindən] şikayət dərc edilmişdi.

“Müsəvat” firqəsi fəaliyyəti sayəsində bəzi cüzi qüsurlarlar sərəncam edilməkdən nəşi [yoluna qoyul-duğuna görə], hal-hazırda polis nəfəratı layiqincə fəaliyyətə girişmişdir. Binaəniyyə [ona görə], firqənin Məşqət şöbəsi bir ay yarım bundan əqdəm [qabaq] verilən raporun şimdi qəzetəyə dərcini yersiz bilib bayani-həqiqət eyləyir.

Sədr: M. Hüseynzadə

Katib: S. B. Axundzadə

İDARƏDƏN CAVAB

“Gəncədə şəhər məktəbləri müəllimlərindən biri” əfəndiyə:

Zatınızı idarəyə bildirmək istəmədiyinizdən, məqəlanizi çap edə bilmədik. Yazdıqlarınız haqqında Gəncə Müəllimlər İttifaqı vasitəsilə məlumat ver-səniz, daha gözəl olar.

Doktor M. B. Şəxnəzarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] nax-əşuqlarını qəbul etməyə başlamışdır. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armysanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Diş həkimi E. S. Karşteynbaumun

Diş müalicəxanası və süni diş laboratoriyası. Adres: Sisyvanovski (Lazginski) və Çadrovı küçələrin küncündə nömrə 41. Telefon 22-07. Qəbul edir səhər saat 6-dan 8-ədək; səhər saat 11-dən 2-yədək; axşam saat 4-dən 8-ədək. Dişlər ağrısız çəkilir və qızıl dişlər qayırılr.